

บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

นายบุญส่ง น้อยโสภณ^[๑]

บทคัดย่อ

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (The Election Commission of Thailand) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและควบคุมการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ให้มีความเรียบร้อย บริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งเพิ่มจำนวนจาก ๕ คน เป็น ๗ คน และเพิ่มคุณสมบัติผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งอีกทั้งยังได้เพิ่มอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากเดิมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง) และยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา ๑๐ ปี (ใบแดง) เท่านั้น แต่ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เพิ่มอำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีอำนาจสั่งระงับสิทธิการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลา ๑ ปี (ใบส้ม) และมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต (ใบดำ) ได้อีกด้วย

นอกจากอำนาจในการวินิจฉัยข้างต้นแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีบทบาทหน้าที่อื่นตามรัฐธรรมนูญ เช่น การกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น เพื่อใช้บังคับแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และมีอำนาจให้ความเห็นชอบร่วมกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อควบคุมการออกนโยบายประชานิยมของรัฐบาล ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์หลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่มุ่งปฏิรูปการเมืองไทย โดยมีสาระสำคัญที่จะปราบปรามการทุจริต และปฏิรูปกระบวนการเข้าสู่อำนาจรัฐ โดยเฉพาะปฏิรูประบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการเลือกตั้งทุกระดับ การเลือกและการออกเสียงประชามติที่สังคมยอมรับและเชื่อมั่น และสร้างสถาบันพรรคการเมืองให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

คำสำคัญ รัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง

[๑] นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, กรรมการการเลือกตั้ง

บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๑. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยมีหน้าที่และอำนาจหลักในการจัดการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อมุ่งหวังไปสู่การปฏิรูปการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจเต็มในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่และสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพียงสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง สำหรับกรณีหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ออกคำสั่ง และยังกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องประกาศผลการเลือกตั้งภายใน ๓๐ วัน โดยต้องมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๕ เพื่อสามารถเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีข้อจำกัดในเรื่องการใช้อำนาจและระยะเวลาในการดำเนินการ ส่งผลถึงประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงในการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนี้ผู้สมัครยังใช้ช่องว่างของกฎหมายที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ชี้แจงข้อเท็จจริงและมาให้ถ้อยคำก่อน จึงมีการหลีกเลี่ยงการไปให้ถ้อยคำ ทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจำต้องประกาศผลการเลือกตั้งไปก่อน เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงยังไม่แล้วเสร็จ ส่วนงานการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนใหญ่จึงเสร็จสิ้นหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว และเมื่อผู้สมัครที่ถูกกล่าวหาได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็สามารถใช้อำนาจในการว่าจ้าง หรือข่มขู่พยาน ทำให้พยานไม่ไปให้การหรือกลับคำให้การในชั้นศาล จึงทำให้ผู้สมัครไม่เกรงกลัวและกล้ากระทำการทุจริตเพื่อให้ตนเองชนะการเลือกตั้งและเข้าสู่ตำแหน่งไปก่อนส่วนคดีความนั้นเป็นเรื่องสามารถต่อสู้และแก้ไขในภายหลังได้ ส่งผลให้การเลือกตั้งที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสำเร็จในการทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน มีเจตนารมณ์หลักเพื่อมุ่งพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย โดยมีสาระสำคัญที่จะปราบปรามการทุจริตและเปลี่ยนแปลงกระบวนการเข้าสู่อำนาจรัฐ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบการเลือกตั้งเสียใหม่ให้มีความสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถเข้ามาบริหารบ้านเมือง อีกทั้งมีการเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นกระบวนการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงกระบวนการถอดถอนผู้ใช้อำนาจในทางมิชอบ

ให้ออกจากตำแหน่ง อันเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกลั่นกรองบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเข้ามาบริหารประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป

ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักคิดแบบรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) โดยผู้ที่มีบทบาทหลักค้ำให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความเชื่อว่าองค์กรที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งเดิม ซึ่งคือกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น มีการทุจริตเลือกตั้งแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง เนื่องจากบางส่วนเชื่อว่ากระทรวงมหาดไทยขาดความเป็นกลาง เพราะข้าราชการอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลช่วงที่มีการเลือกตั้ง ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีองค์กรใหม่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและจัดการเลือกตั้งมาทำหน้าที่แทนกระทรวงมหาดไทย จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการจัด หรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) รวมถึงควบคุมดูแลการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งมีเจตนารมณ์หลักให้เป็นองค์กรซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยตรง เพื่อที่จะช่วยป้องกันการ “ซื้อสิทธิ ขายเสียง” เลือกตั้ง โดยปราศจากอิทธิพลการแทรกแซงผ่านกระบวนการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรต่างๆ ในการบริหารจัดการเลือกตั้ง อีกทั้งการประหยัดและความคุ้มค่าในการบริหารจัดการเลือกตั้ง

๒. ความหมายของรัฐธรรมนูญ

“รัฐธรรมนูญ” คือ กฎหมายสูงสุดของการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญเป็นแม่บทของกฎหมายทั้งหลายทั้งปวงในประเทศ ถ้ากฎหมายใดที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญกฎหมายนั้นถือว่าเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ และโดยทั่วไปแล้วรัฐธรรมนูญจะบัญญัติหลักการที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการบริหารประเทศไว้ เช่น รูปของรัฐ การแบ่งอำนาจอธิปไตย สิทธิหน้าที่ของประชาชนและระเบียบแบบแผนของการปกครอง เป็นต้น ซึ่งในทุกประเทศไม่ว่าจะปกครองในระบอบใดย่อมจะมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองทั้งนั้น ซึ่งแต่ละประเทศที่มาของกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นอาจแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศอาจจะมีสาเหตุของการบัญญัติต่างกัน และบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้นก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามลัทธิ อุดมการณ์ ปรัชญาทางการเมืองของแต่ละประเทศ แม้แต่ประเทศไทยซึ่งมีรัฐธรรมนูญที่ใช้มาแล้วหลายฉบับนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา โดยรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับก็มีเนื้อหาในบทบัญญัติที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหารประเทศ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะทางการเมืองและสังคมของประเทศ ณ ขณะนั้นๆ

คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Constitution” นั้น ได้มีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้^[๒]

Aristotle ให้ทัศนะว่า “รัฐธรรมนูญ” เป็นรากฐานที่กำหนดลักษณะโครงสร้างและการจัดสรรอำนาจทางการเมือง และยังแสดงออกถึงแนวการดำเนินชีวิตของราษฎร กล่าวคือ รัฐธรรมนูญของอริสโตเติลมีความหมายในเบื้องต้นแรก เป็นเอกสารทางกฎหมายและทางการเมืองที่อธิบายถึงลักษณะการจัดระเบียบ ตำแหน่งหน้าที่และการแบ่งสรรอำนาจ

Buszar steven ให้ทัศนะว่า “รัฐธรรมนูญ” เป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดอำนาจในส่วนต่างๆ ของรัฐบาล โดยระบุว่าจะใช้อำนาจอย่างไร และอำนาจของรัฐบาลมีมากน้อยเพียงไรเหนือประชาชน

Bryce ให้ทัศนะว่า “รัฐธรรมนูญ” ของรัฐประกอบด้วยบรรดากฎเกณฑ์หรือกฎหมายซึ่งกำหนดรูปแบบของรัฐบาล และกำหนดสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อรัฐบาลและรัฐบาลที่มีต่อพลเมือง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้ความหมายว่า “รัฐธรรมนูญ” คือ กฎหมายสูงสุดที่จัดระเบียบการปกครองประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของรัฐธรรมนูญไว้ว่า “รัฐธรรมนูญ” หมายถึง กฎหมายที่กำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเหล่านี้ต่อกันและกัน

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายว่า “รัฐธรรมนูญ” หมายถึงเอกสารที่มีความศักดิ์สิทธิ์พิเศษทางกฎหมาย กำหนดกรอบแห่งองค์การปกครองแห่งรัฐ และหลักการสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ ปกครองรัฐ มีความมุ่งหมายให้ถาวรยั่งยืน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้

จากความหมายและทัศนะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญที่นักปราชญ์หลายท่านได้ให้ไว้แล้วข้างต้นนั้น ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันเฉพาะถ้อยคำสำนวนเท่านั้น แต่ในด้านเนื้อหาสาระแล้วจะมีลักษณะความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอจะสรุปประเด็นสำคัญของรัฐธรรมนูญได้ดังนี้

๒.๑ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด (Supreme Law) ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐจะเห็นได้ชัดเจน คือ รัฐธรรมนูญจะบรรจุเฉพาะเนื้อหาสาระที่สำคัญที่สุดต่อการบริหารบ้านเมืองเป็นต้นแบบของกฎหมายอื่นในเวลาต่อมา กฎหมายใดที่มีบทบัญญัติขัดกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ไม่มีผลทางปฏิบัติ

๒.๒ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลัก (Basic Law) หรือกฎหมายอันเป็นรากฐาน (Fundamental Law) หรือกฎหมายเบื้องต้น (Private Law) เพราะในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับจะระบุไว้เฉพาะเรื่องที่เป็นสาระสำคัญอย่างกว้างๆ ไม่มีรายละเอียด เช่น เรื่องของการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหาร จำนวนสมาชิกแต่ละสภา การประชุมสามัญและวิสามัญ สิทธิหน้าที่ของประชาชน เป็นต้น กล่าวได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญอาจเปรียบเสมือนกฎหมายหลักที่กำหนดขอบเขตหรือสาระของกฎหมายต่างๆ นั้นเอง

^[๒] บ้านจอมยุทธ. ความหมายของรัฐธรรมนูญ. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.baanjomyut.com> (วันที่ค้นข้อมูล : ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐).

๒.๓ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีความคงทนถาวรยากต่อการแก้ไข (Permanence)

กฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศเป็นเครื่องมือสำหรับการปกครองประเทศเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชนทุกถ้วนหน้า บทบัญญัติต่างๆ ในรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องที่มีสาระสำคัญ ดังนั้นจึงยากต่อการแก้ไขซึ่งเป็นผลดีต่อบ้านเมือง เพราะเท่ากับเป็นการสกัดกั้นมิให้ผู้บริหารบ้านเมืองแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปกครองประเทศตามอำเภอใจได้ แต่อาจมีผลเสียทำให้เกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหารได้เช่นเดียวกัน อันเป็นผลทำให้เกิดรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาแทน ในการปกครองประเทศจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้วิธีการดำเนินงานต่างๆ ทางการปกครองเป็นไปอย่างเรียบร้อย การทำงานของสถาบันทางการเมืองการปกครอง หรือองค์การต่างๆ ของรัฐ มีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่กัน หรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง เหล่านี้จะต้องมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้แน่นอน ชัดเจน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็คือ “รัฐธรรมนูญ”

๓. โครงสร้างของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๓๖ โดยได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของวุฒิสภา ผ่านกระบวนการสรรหา มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ โดยอาศัยหลักการบริหารงานแบบรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งกรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งจะไม่สามารถใช้อำนาจกระทำการใดได้โดยลำพังเลย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้อำนาจในทางที่ให้คุณให้โทษแก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องของความมอคติของกรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งได้ ซึ่งที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้วจำนวนทั้งสิ้น ๔ คณะ ประกอบด้วยประธานกรรมการ ๑ คนและกรรมการอื่นอีก ๔ คน ซึ่งเลือกสรรโดยวุฒิสภา ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเป็นเวลา ๗ ปี ยกเว้นชุดแรก ให้มีวาระดำรงตำแหน่งเพียง ๓ ปี ๖ เดือน

จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ของคณะกรรมการการเลือกตั้งบางส่วน ดังต่อไปนี้

๓.๑ จำนวนคณะกรรมการการเลือกตั้ง

โดยได้เพิ่มจำนวนคณะกรรมการการเลือกตั้งจาก ๕ คน เป็น ๗ คน โดยให้คงที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมาจากการสรรหาของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวน ๒ คนไว้ แต่ที่มาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เหลืออีก ๕ คน ให้มาจากคณะกรรมการสรรหาซึ่งประกอบไปด้วยประธานศาลฎีกา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลปกครองสูงสุด และองค์กรอิสระอื่น โดยแต่งตั้งจากผู้ที่ไม่เคยดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญ

หรือองค์กโริสระมาก่อน(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๒ ประกอบมาตรา ๒๑๗ และมาตรา ๒๐๓)

๓.๒ คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวน ๒ คน และมาจากการสรรหา จำนวน ๕ คน โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากการคัดเลือกและการสรรหา ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ คุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากการสรรหา จากบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี ผู้พิพากษา อธิบดี ศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกลาง หรืออธิบดีอัยการมาแล้ว ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๒) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการ ที่เทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๓) เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่น ของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๔) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย มาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์

(๕) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีกฎหมายรับรองการประกอบวิชาชีพ โดยประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๐ ปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ และได้รับการรับรองการประกอบวิชาชีพจากองค์กรวิชาชีพนั้น

(๖) เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ทางด้านการบริหาร การเงิน การคลัง การบัญชี หรือการบริหารกิจการวิสาหกิจในระดับไม่ต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงของบริษัทมหาชนจำกัด มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

(๗) เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตาม (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) รวมกันไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

๓.๒.๒ คุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ และเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี ผู้พิพากษา หรือ ตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี อัยการมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๔. อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้วจะเห็นได้ว่าล้วนแต่มีความสำคัญต่อ การควบคุมดูแลให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

การบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้ง บุคคลหรือคณะบุคคลที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดำเนินการใดๆ ภายใต้การกำกับ ดังนี้

๔.๑ จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและการออกเสียงประชามติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๔ (๑))

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จะบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้ง และการออกเสียงประชามติ เหมือนเช่นรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา ๒๗ แห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (ปรับปรุงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ ผ่านวาระที่ ๓ สนช.) จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งในระดับชาติ คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภายังคงให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งหรือดำเนินการสรรหา แล้วแต่กรณีเหมือนเดิม แต่มีความแตกต่างกันก็คือการเลือกตั้งท้องถิ่นได้เปลี่ยนจากหลักการเดิมที่คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กับให้มีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้ง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งเท่านั้น

นอกจากนี้ เดิมทีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในการจัดการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจประกาศวันเลือกตั้งได้เอง โดยต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ฎ.) กำหนดวันเลือกตั้ง แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถประกาศกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปในราชกิจจานุเบกษาได้ โดยวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐๒ และมาตรา ๑๐๓) ส่วนกรณีมีเหตุขัดขวางการเลือกตั้ง อันเป็นเหตุจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งตามวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด ดังเช่นกรณีเหตุการณ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดตัดสินว่าผลการเลือกตั้งในวันดังกล่าวเป็นโมฆะ เนื่องจากมีกลุ่มมวลชนและกลุ่มผู้สนับสนุน กปปส. ออกมาปิดล้อมสถานที่รับสมัครเลือกตั้ง ทำให้มีเขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๒๘ เขต และเพื่อที่จะแก้ไขปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นอีก ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ได้เอง แต่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เหตุดังกล่าวสิ้นสุดลง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐๔)

๔.๒ การสืบสวนหรือไต่สวน

การแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน ต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนเพื่อให้การควบคุมดูแลการเลือกตั้งหรือการเลือกให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งมีใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวน จึงไม่แตกต่างกับการสืบสวนสอบสวนที่ผ่านมาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพียงแต่บัญญัติไว้เช่นนี้จะเป็นหลักประกันยิ่งขึ้นในแง่ของวิธีพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อค้นหาความจริงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาดว่า ต้องใช้ระบบไต่สวนมิใช่ใช้ระบบกล่าวหาที่ให้ผู้วินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นเพียงคนกลางคอยทำหน้าที่กำกับการณ์คดีเท่านั้น แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจอย่างกว้างขวางในการดำเนินการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้เองตามความเหมาะสม โดยจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๔ (๒))

๔.๓ **สั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเลือกตั้ง หรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือก หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วย**

คำสั่งในกรณีนี้ถือเป็นเรื่องใหม่ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งและยังให้ดุลพินิจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนซึ่งพบเห็นการกระทำความผิด มีอำนาจที่จะมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการภายใต้การกำกับของกรรมการการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดก็ได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๔ (๓))

ซึ่งการออกคำสั่งในกรณีนี้ก็เพื่อระงับยับยั้งการกระทำใดๆ ที่หากเกิดขึ้นแล้วจะทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นแล้วแต่ผลการกระทำนั้นยังไม่ถึงกับเป็นเหตุให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไปตามกำหนดหรือเพื่อมิให้ต้องเสี่ยงประมาณในการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ หรือในกรณีที่ต้องมีการออกคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งหรือการเลือกครั้งนั้นและสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งหรือเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย โดยเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งในกรณีนี้ได้ก็คือเมื่อ

(๑) ผลการสืบสวนหรือไต่สวนมีเหตุอันควรสงสัยว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๒) พบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๓) เป็นกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนมีอำนาจในการออกคำสั่งตามมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ แห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.

๔.๔ สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง)

เป็นกรณีที่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือในเขตเลือกตั้งนั้นได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๕) ซึ่งหากมีการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใด ย่อมมีผลเป็นการลบล้างผลคะแนนที่ได้รับจากการเลือกตั้งของผู้สมัครทุกคนในเขตเลือกตั้งนั้นโดยผลของกฎหมาย แต่ในการเลือกตั้งครั้งใหม่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกชุดเดิมทุกรายยังคงอยู่ในการแข่งขัน โดยไม่มีการเปิดรับสมัครเลือกตั้งหรือเลือกใหม่

ส่วนกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น (vote no) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยที่ผู้สมัครรายเดิมไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒)

๔.๕ สั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี (ใบส้ม)^[๓]

คำสั่งในกรณีนี้เป็นเรื่องใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากพบว่าผู้สมัครหรือผู้รู้เห็นเป็นใจกับผู้สมัครกระทำการทุจริตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถเพิกถอนสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ๑ ปี (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๔ (๔) และมาตรา ๒๒๕)

๔.๖ ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก เป็นเวลา ๑๐ ปี (ใบแดง)

ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ได้วางมาตรการลงโทษภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดที่กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือก หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคล โดยมุ่งเฉพาะการกระทำทุจริตเท่านั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลา ๑๐ ปี ซึ่งในการพิจารณาของศาลฎีกานั้น ให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา โดยศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖)

ซึ่งผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทำให้ผู้นั้นไม่มีสิทธิเลือกตั้ง คือไปลงคะแนนเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งใดๆ ไม่ได้ ขณะเดียวกันผู้นั้นก็ไม่มีสิทธิที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งใดๆ ได้เช่นเดียวกัน รวมทั้งอาจมีผลกระทบทางการเมืองอย่างอื่นด้วย ทั้งนี้ トラบจนสิ้นสุดระยะเวลาของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าโทษดังกล่าวนี้มีความรุนแรงที่กระทบต่อสิทธิพื้นฐานของ

^[๓] เดิมที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงให้ใบเหลืองและใบแดงก่อนประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น

บุคคล ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการกำหนดระยะเวลาในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไว้ เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดถูกศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์สั่งเพิกถอนสิทธิ ย่อมมีผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้นั้นกลายเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๙๘ (๔) หรือมาตรา ๑๐๘ ข (๑) แล้วแต่กรณี ในทันที

๔.๗ ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา (ใบคำ)^[๔]

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้วางมาตรการใหม่ของการลงโทษในกรณีภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดที่กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือก หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกผู้นั้นโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา (ตลอดชีวิต) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖)

โดยผู้ที่ถูกสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งจะไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใดๆ ไปตลอดชีวิต แต่ขณะเดียวกันผู้นั้นก็ยังสามารถไปลงคะแนนในการเลือกตั้งครั้งใดๆ ได้ตามปกติ อีกทั้งการสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใด ย่อมมีผลเป็นการลบล้างผลคะแนนที่พรรคการเมืองได้รับจากผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น โดยผลของกฎหมายด้วย

๔.๘ ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย

เช่น การประกาศให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพ การพิจารณายื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาสั่งยุบพรรคการเมือง และการออกประกาศหรือระเบียบต่างๆ เป็นต้น ส่วนหน้าที่และอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น การพิจารณาและเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งในการรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนที่มีอยู่เดิมหลายเรื่องได้กลายเป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินการของพรรคการเมืองมากขึ้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๔ (๕))

นอกจากนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจตัดสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมือง และมีคำสั่งให้คณะกรรมการบริหารพรรคนั้นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองจนกว่าจะพ้นเวลา ๒๐ ปี ถ้าในระหว่างที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ควบคุมและกำกับดูแลสมาชิกจนกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต่างๆ ตาม

^[๔] ในเรื่อง “ใบคำ” ได้บัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งนอกจากจะบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๖ แล้ว ยังได้ถูกกล่าวไว้ใน มาตรา ๒๓๕ วรรคสาม ที่ว่า กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น และจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้ และมาตรา ๙๘ (๕) ที่ว่า บุคคลที่อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. มาตรา ๒๒ (ฉบับปรับปรุง วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐)

๔.๙ ประกาศผลการเลือกตั้ง ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันเลือกตั้ง

เมื่อตรวจสอบแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้งทั้งหมด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๘๕ วรรคท้าย) ซึ่งระยะเวลาในการประกาศผลการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่ได้ขยายไปจากเดิม ที่ก่อนหน้านี้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องประกาศผลการเลือกตั้งภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเลือกตั้ง (พ.ร.ป. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘)

๔.๑๐ ส่งสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีอาญา โดยไม่ต้องผ่านพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ

เดิมเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครคนใดแล้ว ก็ให้พิจารณาดำเนินการให้มีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้สมัครผู้นั้นด้วย ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ใดก็ต้องแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป แต่เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. มาตรา ๔๔ จะเห็นได้ว่าการพิจารณาดำเนินคดีแก่บุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากหลักการเดิม โดยเมื่อมีกรณีที่จะต้องดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลใด เพราะเหตุกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณาดำเนินการ โดยให้ส่งสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อใช้เป็นสำนวนในการดำเนินคดีและให้ถือว่าสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนดังกล่าว เป็นสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจะส่งตัวผู้ต้องหาไปพร้อมกับสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนหรือไม่ก็ได้

๔.๑๑ อำนาจและหน้าที่อื่นตามรัฐธรรมนูญ

๔.๑๑.๑ เสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๘๒) ซึ่งเดิมที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลง ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย โดยไม่สามารถส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้โดยตรง

๔.๑๑.๒ เสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยกรณีความเป็นรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๐ วรรคท้าย)

๔.๑๑.๓ ให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติการดำเนินการใดๆ ให้แก่รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง และต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๖๙)

๔.๑๑.๔ คณะกรรมการการเลือกตั้ง องค์การอิสระอื่น และศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ร่วมกัน กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นใช้บังคับแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๙) โดยให้กำหนดร่วมกันให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๖) ซึ่งเดิมที่ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ในเรื่องกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม ให้เป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินเท่านั้น

๔.๑๑.๕ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการใช้จ่ายเงินแผ่นดินมีพฤติการณ์อันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรืออาจทำให้การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม โดยให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแจ้งต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพื่อทราบและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๔) และเพื่อประโยชน์ในการระงับยับยั้งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แก่การเงินการคลังของรัฐ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเสนอผลการตรวจสอบการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐและอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การเงินการคลัง ของรัฐอย่างร้ายแรงต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อพิจารณา และเมื่อคณะกรรมการ ตรวจเงินแผ่นดินเห็นพ้องด้วยกับผลการตรวจสอบดังกล่าว ให้ปรึกษาหารือร่วมกับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) หากที่ประชุมร่วมเห็นพ้องกับผลการตรวจสอบนั้น ให้ร่วมกันมีหนังสือแจ้งสภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบโดยไม่ชักช้า และให้เปิดเผยผลการตรวจสอบ ดังกล่าวต่อประชาชนเพื่อทราบด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๕) ซึ่งการให้อำนาจดังกล่าว เป็นหลักการใหม่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นครั้งแรก เพื่อใช้ควบคุมการออกนโยบายประชานิยมของรัฐบาล

๔.๑๑.๖ อำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒ (ปรับปรุงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ ผ่านวาระที่ ๓ สนช.)

๑. ควบคุม กำกับ ดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
๒. ออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น
๓. วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับข้อกำหนดระเบียบ หรือประกาศของ คณะกรรมการ

๔. วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนและไต่สวน และการอื่นใดที่จำเป็น เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง

๕. ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรเอกชนในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการละเอียดที่คณะกรรมการกำหนด

๖. วางระเบียบเกี่ยวกับการชำระค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการเลือกตั้ง และดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับ รวมตลอดทั้งวิธีการและเงื่อนไขในการลดหรือยกเว้นดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับ

๗. กำกับและติดตามการใช้จ่ายเงินอุดหนุนที่พรรคการเมืองได้รับการจัดสรร ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย

๘. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตต่อรัฐสภา และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

๙. จัดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ หรือวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการหรือมาตรการ ให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

๑๐. ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและสำนักงาน

๑๑. คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา และการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจต้องเป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม กล้าหาญ และปราศจากอคติทั้งปวงในการใช้ดุลพินิจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามมาตรฐานทางจริยธรรม ในระหว่างการดำรงตำแหน่งกรรมการจะเข้ารับการศึกษาหรืออบรมในหลักสูตรหรือโครงการใดๆ มิได้ เว้นแต่เป็นหลักสูตรหรือโครงการที่คณะกรรมการเป็นผู้จัดขึ้นโดยเฉพาะสำหรับกรรมการ

บทสรุป

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการเมืองของประเทศไทย เนื่องจากเป็นองค์กรที่เสมือนเป็นด่านแรกในการคัดกรองบุคคลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นั้น ก็มีการเปลี่ยนแปลงจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อยู่หลายประการ ทั้งทางด้านโครงสร้างของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยการเพิ่มจำนวนคณะกรรมการการเลือกตั้งและคุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สูงขึ้น เป็นต้น และทางด้านอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยการเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น สามารถระงับการเลือกตั้ง (ใบส้ม) และการสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (ใบดำ) ได้ เป็นต้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ยังมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยไม่อาจพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ เพราะไม่สามารถขจัดปัญหาการทุจริต ทั้งทุจริตการเลือกตั้งและทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ให้หมดไปจากสังคมไทยได้ ดังนั้นเจตนารมณ์หลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นี้ ก็คือการเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการเข้าสู่อำนาจรัฐ และการเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้หมดไปจากสังคมไทยอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์. ๒๕๖๐, กฎหมายรัฐธรรมนูญ : แนวคิดและ
ประสบการณ์ของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๔๐, รายงานวิจัยบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สตีล ธนานิธิโชติ และ ปัทมา สุขกำปัง. ๒๕๕๘, รัฐธรรมนูญใหม่ที่คนไทยปรารถนา. กรุงเทพฯ :
สถาบันพระปกเกล้าและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ถวิลวดี บุรีกุล, พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ และสตีล ธนานิธิโชติ. ๒๕๕๕, เพิ่มพลังพลเมืองเพื่อขับเคลื่อน
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ:สถาบันพระปกเกล้า.

บ้านจอมยุทธ. ความหมายของรัฐธรรมนูญ. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :
<http://www.baanjomjut.com> (วันที่ค้นข้อมูล : ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐).

iLaw, พ.ร.ป. กกด. ฉบับ กรธ. : มีคณะกรรมการ ๗ คน พร้อมอำนาจระงับการเลือกตั้ง. วิธีสืบค้นวัสดุ
สารสนเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://ilaw.or.th> (วันที่ค้นข้อมูล : ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐).

Petch Senarit. ประวัติและโครงสร้างของคณะกรรมการการเลือกตั้ง. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ.
[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://prezi.com> (วันที่ค้นข้อมูล : ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐).